

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 13443
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Андрій Стьопкін, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2020 році Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича Міністерства освіти та науки України (м. Чернівці) за спеціальністю 052 «Політологія», працює вчителем у приватному закладі «Чернівецький ліцей «Соломон», виконав акредитовану освітньо-наукову програму 38599 «Політологія».

Разова спеціалізована вчена рада PhD 13443, утворена наказом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Міністерства освіти та науки України (м. Чернівці) «Про утворення разової спеціалізованої вченої ради» від 29.04.2026 року № 173 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	Віри Бурдяк, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
---	--

Рецензентів	Оксани Звоздецької, кандидата історичних наук, доцента, доцента кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
-------------	---

Івanni Макух-Федоркової, кандидата
політичних наук, доцента, доцента кафедри
міжнародних відносин та суспільних комунікацій
Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича.

Офіційних опонентів	Наталії Піпченко, доктора політичних наук, професора, професора кафедри міжнародної інформації навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
---------------------	--

Антоніни Шуляк, доктора політичних наук,
професора, декана факультету міжнародних відносин
Волинського національного університету імені Лесі
Українки.

На засіданні 25 червня 2026 року разова спеціалізована вчена рада PhD 13443, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Андрію Стьопкіну на підставі

публічного захисту дисертації «Механізми та інструменти реалізації європейської політики протидії дезінформації в умовах гібридної війни» за спеціальністю 052 «Політологія».

Дисертацію виконано в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича Міністерства освіти та науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник Наталія Ротар, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пунктам 6 та 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті, опубліковані у фахових виданнях України (категорія «Б»), та 5 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Стьопкін А. Інституціоналізація політики протидії дезінформації в Європейському Союзі. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2022. Том 10. С. 196–208.

2. Стьопкін А. Особливості концептуалізації поняття дезінформація в сучасній політичній науці. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2024. Том 15. С. 320–336.

3. Стьопкін А. Особливості національних моделей політики протидії дезінформації в державах-членах ЄС. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2025. Вип. 4(24). С. 115–137.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження.

Голова ради Віра Бурдяк, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича наголосила, що представлена в дисертації новизна має переважно концептуально-теоретичний характер і спрямована на узагальнення механізмів протидії дезінформації в ЄС та ролі України в умовах гібридної війни. Автор намагався поєднати інституційний, безпековий та інтеграційний виміри досліджуваної проблематики. Рівень новизни окремих положень різний: частина положень дійсно містить елементи авторського узагальнення, а деякі мають характер інтерпретації відомих підходів.

По-перше, «багаторівнева система взаємодії ЄС – держав-членів – України» – це дійсно положення наукової новизни, адже автор пропонує власну модель взаємодії трьох рівнів суб'єктності у сфері протидії дезінформації.

Особливої актуальності надає включення України як держави-кандидата та суб'єкта гібридної війни.

По-друге, положення про «розгляд інституційної конвергенції та дивергенції в межах неоінституціоналізму» ґрунтується на відомих у політичній науці концепціях конвергенції і дивергенції політик. Автор їх творчо використовує і переносить на сферу протидії дезінформації в ЄС. Науковий внесок тут полягає у вмілому застосуванні існуючої теоретичної моделі до нового предметного поля.

По-третє, поняття «множинності механізмів протидії дезінформації». Це положення – авторський понятійний внесок. Здобувач розробив визначення, обґрунтував його структуру, показав відмінність від наявних підходів, тобто це дійсно новий результат.

По-четверте, положення про «вплив держави-кандидата на політику ЄС щодо протидії дезінформації». Це найцікавіше і потенційно нове положення. Традиційно європейська інтеграція розглядається як процес впливу ЄС на кандидата, а автор акцентує увагу на зворотному впливі України на формування європейських підходів у сфері інформаційної безпеки.

Рецензент Оксана Звоздецька, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені такі зауваження:

По-перше, у теоретичному розділі дисертант аналізує дефініційні підходи до визначення поняття «дезінформація» та його закріплення в нормативно-правових актах ЄС. Водночас цей аналіз видається неповним, оскільки автор не простежує еволюцію розуміння глибини дезінформаційних загроз: від класифікації неправдивих відомостей та «операцій впливу» (Кодекс практики ЄС щодо протидії дезінформації 2018 р.) до сучасного трактування «інформаційних маніпуляцій та іноземного втручання» (FIMI). Останнє сьогодні є ключовою формою гібридної агресії з боку РФ та Китаю, що потребує детальнішого теоретичного осмислення в роботі.

По-друге, аналіз нормативних механізмів Закону про цифрові послуги (DSA) вбачається дещо поверхневим: поза увагою автора залишилися такі засадничі інструменти, як стандарти алгоритмічної прозорості та критерії відповідальності платформ за поширення деструктивного контенту, системного управління ризиками (ст. 34, 35), що вимагають чіткого розмежування між технічним регулюванням і цензурою. Крім того, детальнішого теоретичного осмислення потребує специфіка кризових протоколів (ст. 36.2) та механізм захисту медійного контенту, який згодом був імплементований у статтю 17 Європейського акту про свободу ЗМІ 2024 р.

По-третє, оскільки автор приділяє значну увагу національним моделям протидії дезінформації, доцільно було б представити аналіз рівня

імплементції Закону про цифрові послуги (DSA) державами-членами ЄС. 3.1) Зокрема, наукової ваги роботі додало б дослідження наявності чи відсутності вимірюваних індикаторів ефективності впровадження цього акта, практики проведення незалежного аудиту та забезпечення примусового доступу до даних. Також поза увагою дослідника залишилося питання дотримання вимог зазначеного документа з боку дуже великих онлайн-платформ (VLOP) та дуже великих пошукових систем (VLOS).

По-четверте, огляд джерел у тексті дослідження представлено без чіткого розподілу на тематичні групи та без належної систематизації, що ускладнює сприйняття логіки аналізу. Крім того, бібліографічний опис використаної літератури подекуди не відповідає чинним вимогам державного стандарту. Зокрема, у списку джерел посилання на електронні ресурси в окремих випадках є неактивними, неповними або нерелевантними, що ускладнює верифікацію першоджерел.

Рецензент Іванна Макух-Федоркова, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Висловлені такі зауваження:

Автор слушно зазначає, що в праві ЄС простежується свідома відмова від жорсткого юридичного визначення поняття «дезінформація» з метою недопущення надмірного обмеження свободи вираження поглядів. Водночас доцільним було б глибше проаналізувати ризики, пов'язані з такою стратегічною невизначеністю. Зокрема, потребує додаткового висвітлення питання, чи не створює цей підхід передумов для фрагментації спільного європейського безпекового простору, оскільки держави-члени змушені самостійно адаптувати нормативні механізми до власних соціокультурних та політико-правових умов, що може зумовлювати дивергенцію національних політик.

У роботі ґрунтовно проаналізовано «конфлікт швидкостей»: бюрократична машина ЄС рухається у правовому полі, тоді як дезінформаційні мережі агресора діють без обмежень. Хоча автор описує інноваційні проєкти штучного інтелекту, такі як VERA.ai та AI4TRUST, не зовсім зрозумілим залишається механізм їхньої реальної здатності повністю нівелювати цей часовий розрив. Було б доцільно ширше розкрити практичні аспекти того, як саме «гібридний інтелект» може запобігати масованим атакам у режимі реального часу, а не лише верифікувати вже поширені фейки.

Автор фіксує критичну залежність від глобальних цифрових платформ (Meta, TikTok, X), які часто створюють бар'єри для незалежних дослідників навіть під тиском Digital Services Act (DSA). У роботі упущено детальний аналіз важелів впливу на ці платформи у випадку їхньої тривалої нелояльності. Модель «співрегулювання», яку пропонує автор, виглядає дещо ідеалізованою,

оскільки платформи все ще неохоче відкривають «чорні скриньки» своїх алгоритмів, що ставить під сумнів довгострокову ефективність такого партнерства. Робота могла б містити аналіз альтернативних, децентралізованих або державних, цифрових інфраструктур, які б зменшили критичну залежність системи безпеки від комерційних інтересів Big Tech.

Заслуговує на підтримку акцент автора на стратегії пребанкінгу («інформаційної вакцинації») як надійнішого інструменту порівняно з дебанкінгом. Водночас недостатньо допрацьовано питання масштабування таких «щеплень» на все суспільство. Автор зазначає, що повторення фейку під час спростування може посилити його запам'ятовуваність («ефект зворотного удару»), проте не пропонує чітких методологічних рекомендацій, як уникнути перетворення пребанкінгу на форму державної «контрпропаганди», що може підірвати довіру до інститутів.

Щодо українського досвіду, автор фіксує суттєвий розрив: успішні цифрові проєкти (на кшталт «Дії» чи «Фільтра») контрастують із інертністю формальної системи середньої освіти, яка все ще не інтегрувала медіаграмотність як життєво необхідну навичку. Варто було зробити більше у напрямі розробки конкретних пропозицій щодо подолання цієї інертності. Залишається не до кінця зрозумілим, як запропонована автором «інфраструктурна модель» прямої взаємодії держави з громадянином може співіснувати з потребою у глибокій освітній реформі, не замінюючи її суто технологічними сервісами.

Також автору не вдалося уникнути окремих технічних огріхів, граматичних та стилістичних помилок. Зокрема, зустрічаються некоректні відмінкові форми та порушення узгодження, як-от «у формування» замість «у формуванні» (с. 3, 22) та «є ключовим елемент» (с. 6). У рукописі зустрічаються пунктуаційні огріхи, зокрема пропуск ком при дієприслівниковому звороті «регулюючи формальні процеси» (с. 3, 193), а також численні одруки та помилки у словах: «до певної мір» (с. 4), «до протидії» (с. 24), «дезінфрмації» та «Міснформація» (с. 33), «дизінформація» (с. 66) та «настановх» (с. 69). На окремих сторінках зафіксовано пропуски слів, наприклад, «Основна повернута до» (пропущено іменник «увага», с. 4), тавтологічні повтори – «де множинність механізмів і множинність інструментів» (с. 19), а також логічні неточності, як-от визначення статей як «фахових видань» (с. 26). Разом з тим, вказані зауваження мають переважно технічний характер і не применшують загальну наукову цінність та обґрунтованість результатів дисертаційного дослідження.

Офіційний опонент Піпченко Наталія Олександрівна, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародної інформації навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Висловлені такі зауваження:

По-перше, на нашу думку, глибшого авторського осмислення потребують питання, пов'язані з визначенням різниці між моделями взаємодії інституцій ЄС і громадян щодо забезпечення стійкості до деструктивних інформаційних впливів, а також чіткішим окресленням авторського підходу до механізмів протидії дезінформації, про що йдеться у науковій новизні отриманих результатів (с. 23).

По-друге, серед сучасних тенденцій у сфері протидії дезінформації автор називає використання штучного інтелекту та описує особливості сучасного європейського законодавства у цій сфері (с. 148–153). Додатково хотілося б, щоб автор охарактеризував деструктивний вплив інструментів штучного інтелекту на суспільно-політичне життя ЄС, а також позитивні сторони його залучення для протидії дезінформації.

По-третє, вважаємо, що у роботі необхідно було б ширше розкрити поняття «цифрове алібі» держави (с. 158, 179, 224) та охарактеризувати його сутність для протидії дезінформаційним наративам.

По-четверте, сформулювавши гіпотезу дослідження (с. 19), автор не представив глибшого узагальнення щодо її підтвердження або спростування у висновках до дисертації.

Офіційний опонент Шуляк Антоніна Миколаївна, доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки. Висловлені такі зауваження:

У дисертації активно використана низка ключових понять — «механізми», «інструменти», «політика протидії дезінформації», «стійкість», «інституційна взаємодія», однак їхнє теоретичне розмежування подекуди залишається недостатньо чітким. Зокрема, поняття «механізм» і «інструмент» у роботі часто застосовуються як взаємозамінні, хоча в сучасній політичній науці вони мають різний аналітичний статус: механізм зазвичай відображає структурно-функціональну систему взаємодії елементів, тоді як інструмент — конкретний засіб впливу чи реалізації політики.

Крім того, концепт «стійкості» (resilience), який є одним із базових для дослідження, потребує більш глибокої операціоналізації слід було б визначити його складові (когнітивна, інституційна, цифрова, соціальна стійкість) та запропонувати критерії вимірювання. У цьому контексті доцільним виглядало б формування авторської концептуальної моделі, яка б інтегрувала всі ключові категорії дослідження та відображала їхню ієрархію й взаємозв'язки.

Дисертаційна робота демонструє високий рівень систематизації інструментів ЄС у сфері протидії дезінформації, однак її аналітичний фокус переважно зорієнтований на позитивні аспекти функціонування цієї політики. Водночас сучасні дослідження вказують на низку структурних проблем: асиметричність реалізації політики в державах-членах, обмежену ефективність механізмів співрегулювання з цифровими платформами,

складність балансування між свободою слова та безпекою, а також політичну фрагментацію всередині ЄС. З огляду на це, доцільним було б посилити критичний вимір дослідження шляхом аналізу обмежень та суперечностей реалізації Digital Services Act, Code of Practice on Disinformation та інших інструментів; оцінки ефективності реагування ЄС на конкретні інформаційні кампанії; розгляду внутрішніх політичних факторів, які впливають на єдність інформаційної політики ЄС. Такий підхід дозволив би підвищити аналітичну глибину роботи та уникнути нормативної однобічності.

Попри комплексний теоретико-методологічний апарат, дисертація має переважно якісно-аналітичний характер. Висновки щодо ефективності європейської політики протидії дезінформації здебільшого ґрунтуються на інтерпретації документів та узагальненні практик, що обмежує можливості їхньої емпіричної перевірки. З метою підвищення наукової обґрунтованості результатів доцільно було б використати кількісні індикатори (індекси довіри до інституцій, рівень поширення дезінформації, показники цифрової безпеки); включити кейс-аналіз конкретних дезінформаційних кампаній (зокрема у виборчих процесах чи під час кризових ситуацій); застосувати методи контент-аналізу чи дискурс-аналізу для виявлення наративів та їхнього впливу. Це дозволило б перейти від описового до більш доказового рівня дослідження.

У роботі задекларовано використання порівняльного методу, зокрема для аналізу національних моделей держав-членів ЄС, однак сам порівняльний аналіз подано нерівномірно та без чіткої уніфікованої методики. Розгляд окремих країн (держав Балтії, Франції чи Чехії) не завжди здійснюється за однаковими критеріями, що ускладнює формування узагальнених висновків. Доцільно було б структурувати порівняльний аналіз за єдиною аналітичною матрицею, яка включала б інституційні механізми (наявність спеціалізованих органів); нормативно-правову базу; роль цифрових платформ; рівень залучення громадянського суспільства; ефективність реалізації політики. Такий підхід дозволив би підвищити системність дослідження та зробити висновки більш узагальненими й репрезентативними.

Дослідження логічно зосереджене на Євросоюзі й Україні, однак майже не враховує досвід інших глобальних акторів – США, НАТО, країни Азійсько-Тихоокеанського регіону. Враховуючи глобальний характер дезінформаційних загроз, така обмеженість знижує потенціал теоретичного узагальнення результатів. Доцільно було б порівняти європейський підхід із американською моделлю стратегічних комунікацій; врахувати роль НАТО у формуванні стандартів протидії інформаційним загрозам; проаналізувати досвід країн, які активно впроваджують цифрові інструменти протидії дезінформації (Сінгапур, Південна Корея). Інтеграція такого порівняльного виміру дозволила б підвищити наукову новизну та розширити географію дослідження.

У дисертації заявлено низку положень наукової новизни, зокрема концепцію «множинності механізмів» та ідею багаторівневої взаємодії ЄС,

держав-членів і України. Водночас частина цих положень має характер узагальнення вже існуючих підходів у рамках неоінституціоналізму та теорії європейської інтеграції. З огляду на це, доцільно було б чіткіше виокремити власний авторський внесок у розвиток теорії; продемонструвати, у чому саме запропонована модель відрізняється від наявних концепцій (наприклад, governance approach, multi-level governance, resilience frameworks); конкретизувати практичні результати, які безпосередньо впливають із теоретичних напрацювань. Більш чітка артикуляція новизни дозволила б підвищити теоретичну вагу дослідження та його внесок у політичну науку.

На дисертацію Андрія Стьопкіна надійшло три позитивних звернення, що містять такі зауваження:

Романюка Анатолія, доктора політичних наук, професора, декана філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка: «глибшого авторського осмислення потребують питання, пов'язані з визначенням різниці між моделями взаємодії інституцій ЄС і громадян щодо забезпечення стійкості до деструктивних інформаційних впливів. Окрім цього, у роботі доцільно було б охарактеризувати деструктивний вплив інструментів штучного інтелекту на суспільно-політичне життя ЄС та позитивні сторони його залучення для протидії дезінформації, ширше розкрити сутність поняття «цифрове алібі» держави».

Куц Галини, доктора політичних наук, професора, професора кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: «автору слід було глибше проаналізувати нормативні механізми Закону про цифрові послуги (DSA), зокрема стандарти алгоритмічної прозорості, критерії відповідальності платформ, специфіку кризових протоколів та рівень імплементації цього акту державами-членами ЄС».

Чебаника Віталія, кандидата політичних наук, старшого викладача кафедри викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»: «доцільним було б здійснити глибший аналіз ризиків, пов'язаних зі стратегічною невизначеністю поняття «дезінформація» в праві ЄС, та її вплив на потенційну фрагментацію спільного безпекового простору».

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 13443 присуджує Андрію Стьопкіну ступінь доктора філософії

з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема думка членами разової ради не висловлювалася.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради PhD 13443,

доктор політичних наук, професор,

професор кафедри політології

та державного управління

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Віра БУРДЯК